

Anatomia de *Google Books*: un projecte de biblioteca digital a la cruïlla

[[Versión castellana](#)]

LLUÍS CODINA

Universitat Pompeu Fabra

lluis.codina@upf.edu

ERNEST ABADAL

Professor de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació

Universitat de Barcelona

abadal@ub.edu

Opcions

Imprimir

Recomanar

Citació

Estadístiques

Metadades

Similars

Resum [[Abstract](#)] [[Resumen](#)]

S'analitzen els antecedents, les característiques i el funcionament de *Google Books*, i es fa èmfasi especial en els seus continguts, sistemes de cerca i formats de visualització. D'altra banda, també s'analitzen les perspectives funcionals anunciades del nou projecte de *Google Books*, així com els problemes legals que s'han suscitat al seu voltant, en particular amb relació a les obres descatalogades però amb drets d'autor vigents que Googleha digitalitzat o ho està fent per mitjà del seu programa de biblioteques.

1 Introducció

1.1 Antecedents

Google Print neix el desembre de 2003 (encara que l'anunci oficial no es va fer fins l'octubre de 2004) amb la idea inicial de digitalitzar tots els llibres publicats, indexar-los i permetre'n la recuperació. El 2005 es va canviar el nom a *Google Books Search*, segons Lackie (2008), per evitar la confusió de molts usuaris que pensaven que podien imprimir els documents que trobaven. D'aquesta manera en quedaven més clares les funcionalitats de cerca en el text complet dels llibres. Finalment, s'ha quedat amb el nom de [Google Books](#) (*Google Llibres*, en català, *Google Libros*, en castellà).

El projecte de Google no és del tot nou. Anteriorment ja existia el [projecte Gutenberg](#), iniciat el 1971, o [Internet Archive](#), de 1996. Més tard van aparèixer, [Million Book Project](#), dedicat a la digitalització de publicacions índies i xineses, [Europeana](#) i també l'[Open Library](#) —creada per Internet Archive— amb 1,2 milions de llibres a text complet en accés obert. Com es pot comprovar, hi ha nombrosos projectes. El que passa és que tenen unes dimensions més aviat reduïdes comparades amb la típica visió global de Google, no inclouen obres en distribució comercial, ni tampoc presenten les facilitats de navegació i lectura de *Google Books*.

Són molts els estudis i les anàlisis que s'han publicat sobre el camí recorregut fins avui per

Google Books. Charles Bailey (2010) ha recopilat més de 300 referències en l'última versió de la seva bibliografia. Una bona part d'aquestes publicacions són de tipus descriptiu i estan dedicades al repàs històric i a l'anàlisi d'aquesta iniciativa, mentre que una altra part significativa se centra a presentar-ne aspectes crítics o discutibles.

Pel que fa als estudis de caràcter més descriptiu es pot destacar un text de Lackie (2008), que descriu amb detall els antecedents del projecte de digitalització de llibres per part de Google. També es poden trobar dades completes a l'apartat "History" del mateix portal de Google (2010).

Quant als textos de caràcter més aviat crític, un dels més coneguts va ser el de Jean-Noelle Jeanneney (2005), director de la Bibliothèque Nationale de France i impulsor de *Gallica*, la seva biblioteca digital. Amb la seva declaració, va mobilitzar França i els països de la Unió Europea per finançar el projecte europeu de digitalització de llibres, que va constituir la base de l'actual *Europeana*. Posteriorment, David Bearman (2006), després de destacar la valentia i clarividència de Google per digitalitzar la bibliografia impresa, es va mostrar també d'acord amb moltes de les crítiques de Jeanneney. En aquest bloc, també mereixen ser citats els articles de Nunberg (2008) i Darnton (2009) als quals es farà referència més endavant.

Els objectius en aquest treball són tres. En primer lloc, analitzar les característiques i el funcionament de *Google Books* actual; en segon lloc, presentar una breu visió de *Google Books* futur; i, en tercer lloc, considerar les perspectives de continuació del projecte a la vista del context actual caracteritzat per un conjunt de demandes presentades per diversos organismes i associacions que consideren lesionats alguns dels drets.

Per a aquest treball, en primer lloc, s'ha dut a terme una revisió bibliogràfica sobre la qüestió; en segon lloc, s'ha analitzat la informació oficial de tipus legal i tecnològic proporcionada tant per Google com per la coalició que intenta frenar el seu desenvolupament, i, en tercer lloc, s'ha dut a terme una anàlisi sistemàtica dels continguts i de les funcions de *Google Books*, tenint com a referència les funcionalitats d'altres sistemes similars com els ja comentats al principi d'aquest apartat.

2 Continguts

Com ja s'ha indicat, *Google Books* és un servei de Google que permet fer cerques en el contingut de llibres (i revistes) *impresos*, així com una posterior navegació i lectura total o parcial de les pàgines.

El lector atent haurà detectat una aparent contradicció en la idea que el contingut de material imprès sigui alhora cercable i navegable a través d'un lloc web i amb un navegador estàndard. La raó és que es tracta de documents impresos des del punt de vista del format final. Però no és el format amb el qual *Google Books* treballa.

Lògicament, per poder proporcionar la classe de prestacions a les quals ens hem referit succintament (es detallaran més endavant) *Google Books* utilitza necessàriament la versió digital de cada un dels milions de llibres que componen la biblioteca virtual.

2.1 Acords amb editors i biblioteques

Ara bé, d'on procedeix aquest format digital? Principalment de dues fonts: dels acords amb editorials i dels acords amb biblioteques. A continuació se'n presenten les característiques principals.

a) Acords amb editorials

Es porta a terme a través del denominat "Programa de socis" al qual s'han adherit fins ara unes 20.000 editorials de tot el món. Aquestes empreses, al seu torn, o bé proporcionen

versions en PDF dels llibres, o bé els envien en format ja imprès a Google i aquest últim els digitalitza utilitzant una tecnologia pròpia que inclou un sistema de reconeixement òptic de caràcters. Addicionalment, els autors que tenen drets d'explotació sobre les seves obres poden participar en el "Programa de socis" en les mateixes condicions que una editorial. De fet, Google considera els autors i editors indistintament com a *segells editorials*. Tota la gestió de les editorials (i autors) es fa mitjançant una mena de tauler de comandament que els permet controlar amb tot detall els aspectes de l'afiliació a *Google Books*.

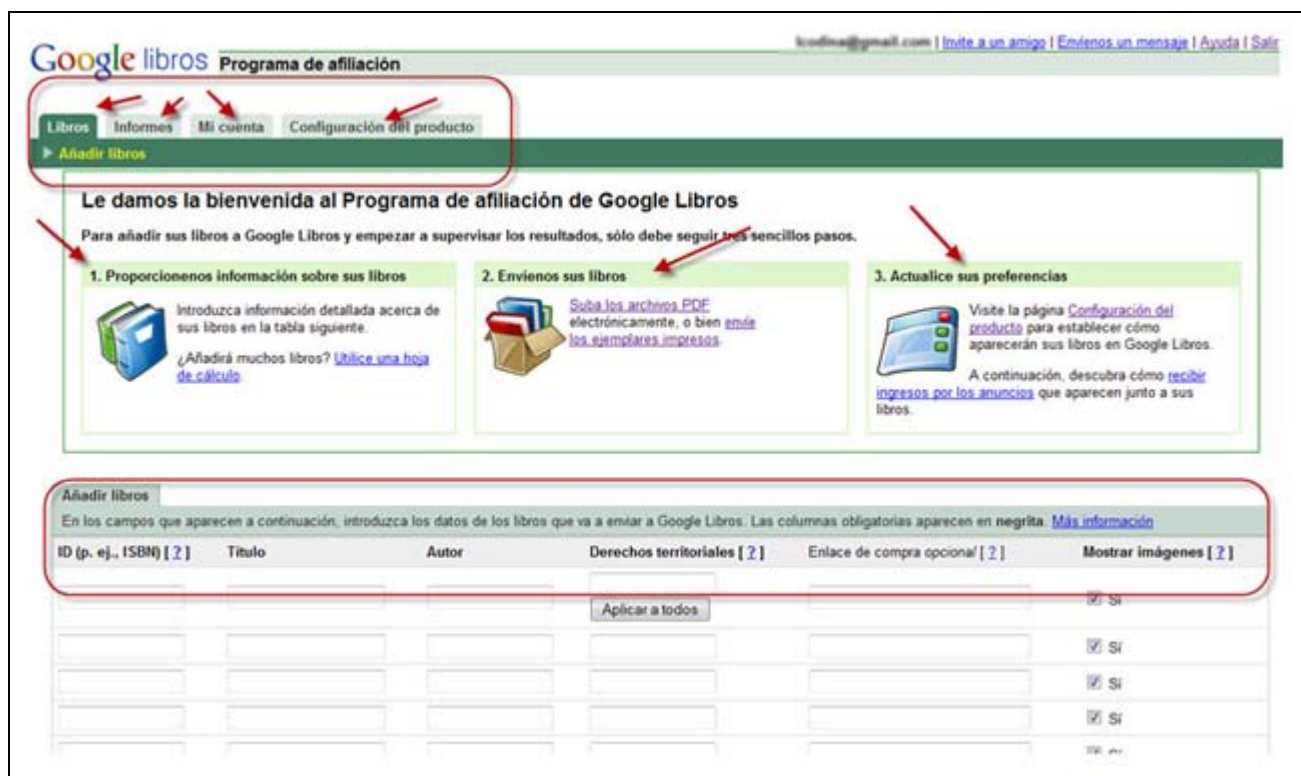

Figura 1. Una vista parcial del sistema de control del compte per a editors afiliats

Com es pot comprovar en la figura 1, el sistema de control o tauler de comandament que *Google Books* proporciona als editors afiliats és summament complet. A la part principal de la imatge es pot veure el sistema per enviar llibres en format PDF, que pot fer-se en petits grups utilitzant el formulari de la imatge o de forma massiva utilitzant un full de càlcul. També es poden veure tres pestanyes que serveixen als editors per gestionar i obtenir informes sobre el seu compte així com per configurar-lo. Això últim inclou aspectes com el percentatge de cada obra que poden veure els usuaris de *Google Books*, que està situat en un 20 % per defecte.

Als acords amb editorials de llibres s'hi han afegit els acords amb editorials de revistes. En el directori de revistes es poden comptar 180 títols, cadascun amb un nombre molt variable de pàgines. De la prestigiosa revista *Life*, per esmentar-ne un exemple molt significatiu, hi havia disponibles el novembre de 2009 un total de 1.860 números publicats entre els anys 1950 i inicis de 1970.¹ En canvi, de la majoria de la resta dels títols només n'hi ha unes desenes de números i es tracta de col·leccions antigues. En el cas de les publicacions que contenen els números més recents, tenen almenys un any d'antiguitat.²

b) Acords amb biblioteques

Es duen a terme a través de l'anomenat "Projecte per a Biblioteques". Es tracta d'un acord en què predominen les biblioteques universitàries, encara que també s'hi poden trobar algunes biblioteques nacionals i públiques. En aquest cas, Google es fa càrrec de la digitalització de les col·leccions de llibres de les biblioteques associades de manera que la informació corresponent a aquestes obres queda accessible a través de *Google Books* per als usuaris de tot el món. Malgrat el soroll mediàtic causat per aquest programa específic, actualment *Google Books* informa d'un reduït nombre d'acords en la [pàgina oficial sobre el programa](#): 20 biblioteques en total, dues de les quals són espanyoles (Universidad Complutense de Madrid i Biblioteca de Catalunya), encara que totes i cadascuna d'aquestes biblioteques són de primeríssim nivell, ja que hi ha les d'universitats com Columbia, Harvard,

California, Oxford, Stanford i altres d'importància similar.

2.2 Dades quantitatives

Quants documents hi ha a *Google Books*? Es tracta d'una pregunta que és difícil de contestar amb precisió i a la qual només es poden aportar diverses consideracions ja que en la pàgina oficial del portal no s'ofereix aquesta informació.

El que se sap és que el "Projecte per a Biblioteques" proporciona la xifra oficial de 12 milions de volums digitalitzats a finals de 2009, d'acord amb la declaració de Dan Clancy, un dels directors de *Google Books* (Clancy, 2010). De tota manera, això no vol dir que el total estigui disponible a text complet a la plataforma.

D'altra banda, com s'ha assenyalat abans, a *Google Books* hi ha també un nombre indeterminat de llibres que han proporcionat directament els editors en format PDF ("Programa de socis") i que, per tant, s'han d'afegir als llibres digitalitzats directament per l'empresa.

Si s'intenta fer una cerca global a la base de dades per esbrinar el nombre total de documents es troba que una bona part de la llista de resultats correspon a referències i no conté el text complet.

En conclusió, probablement hi ha més d'una desena de milions d'obres, encara que aquesta és una xifra merament orientativa.

2.3 Tipus de documents

Aquesta doble via de procedència dels llibres ofereix, al seu torn, quatre classes de documents, que procedeixen de les quatre formes en què es combinen, d'una banda, el fet que es tracti o bé d'obres de domini públic o bé amb tots els drets reservats i, de l'altra, el fet que el llibre estigui descatalogat o en distribució comercial.

a) Obres amb drets reservats i en distribució comercial

Són del mateix tipus que les que es poden adquirir en una llibreria (o en llocs de comerç electrònic com Amazon).

b) Obres que han passat al domini públic per haver transcorregut un determinat nombre d'anys després de la mort de l'autor (i, per tant, n'han caducat els drets d'explotació) És la via per la qual han adquirit aquesta condició la major part de les obres de domini públic.

c) Obres de domini públic alliberades a través de llicències tipus Creative Commons
És un cas especial de domini públic. Són obres modernes que estan disponibles per descarregar en format PDF. De vegades n'hi ha una versió impresa a la venda.

d) Obres amb tots els drets reservats i sense distribució comercial

En general, es tracta d'obres descatalogades per les editorials, però en ser obres recents o de les quals encara no ha transcorregut un determinat nombre d'anys des de la mort dels autors, els titulars en retenen tots els drets.

Aquests quatre tipus (o tres, si s'equiparen els apartats b i c) donen lloc a diferents opcions de visualització dels llibres que es comenten a continuació.

— Vista completa

Correspon a les obres de domini públic, ja sigui en la varietat b o c, de la classificació que s'ha presentat més amunt. Aquest tipus d'obres en la versió b procedeixen dels mateixos autors, i en la versió c procedeixen del "Projecte per a Biblioteques".

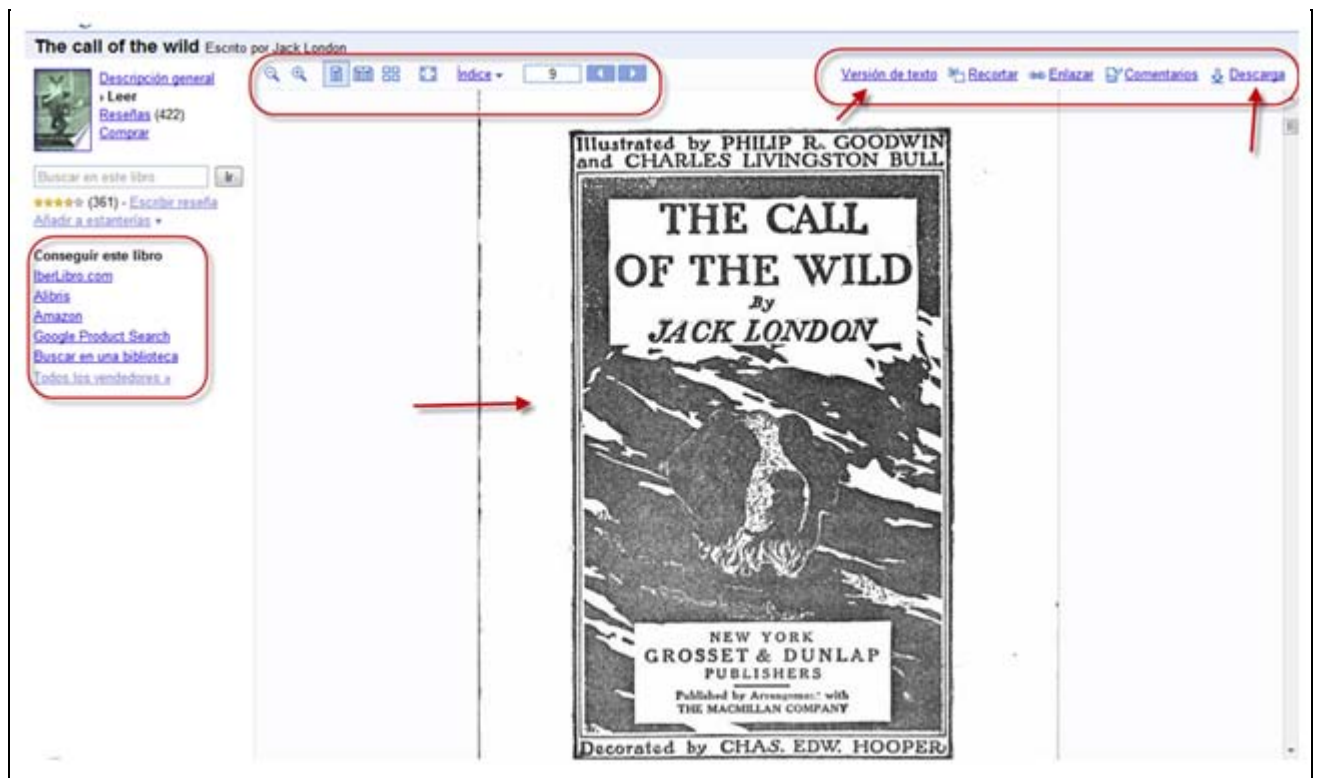

Figura 2. Aspecte parcial de la vista completa d'una obra de domini públic. Cal observar les opcions de navegació i de descàrrega, així com la possibilitat d'adquirir l'obra en format imprès si malgrat tot es desitja tenir l'obra en paper

— Vista restringida

És l'opció per als llibres que procedeixen del "Programa de socis" (acords amb editorials i autors). Aquest format inclou per defecte la possibilitat de veure un 20 % de l'obra. Tanmateix, els posseïdors dels drets poden modificar aquest percentatge.

— Vista de fragments

És l'opció per a llibres digitalitzats procedents del "Proyecto per a Bibliotecas". És un format encara més limitat que l'anterior. Mostra un màxim de tres fragments de l'obra, i cada fragment sol tenir poques línies. Es tracta de la vista utilitzada quan el llibre està subjecte a drets d'autor (o quan *Google Books* en desconeix la situació exacta).

— Vista de la referència bibliogràfica

Aquesta quarta opció, que inclou moltes obres, facilita únicament una fitxa catalogràfica succinta dels llibres. Es tracta de referències que s'han obtingut com a resultat de la indexació d'altres obres. Formen part de la fitxa les obres i llocs web que citen el llibre.

3 La cerca

La consulta, fins i tot en l'opció avançada, ofereix un conjunt relativament limitat de possibilitats, articulades en dos grups d'opcions molt semblants a la cerca de pàgines web. En primer lloc, presenta la possibilitat de fer cerques booleanes de manera assistida; i, en segon, presenta la possibilitat de fer cerques restringides per camps (idioma, títol, autor, editor, data, ISBN, ISSN). En la versió anglesa, també s'inclou l'opció d'acotació per temàtica ("Subject") per a la qual s'utilitzen els encapçalaments de la Book Industry Standards and Communications (BISAC), que disposa de 3.000 entrades.

D'altra banda, és possible restringir els resultats al domini públic, seleccionar el tipus de vista (vista completa, vista restringida) o el tipus de document (revista, llibre).

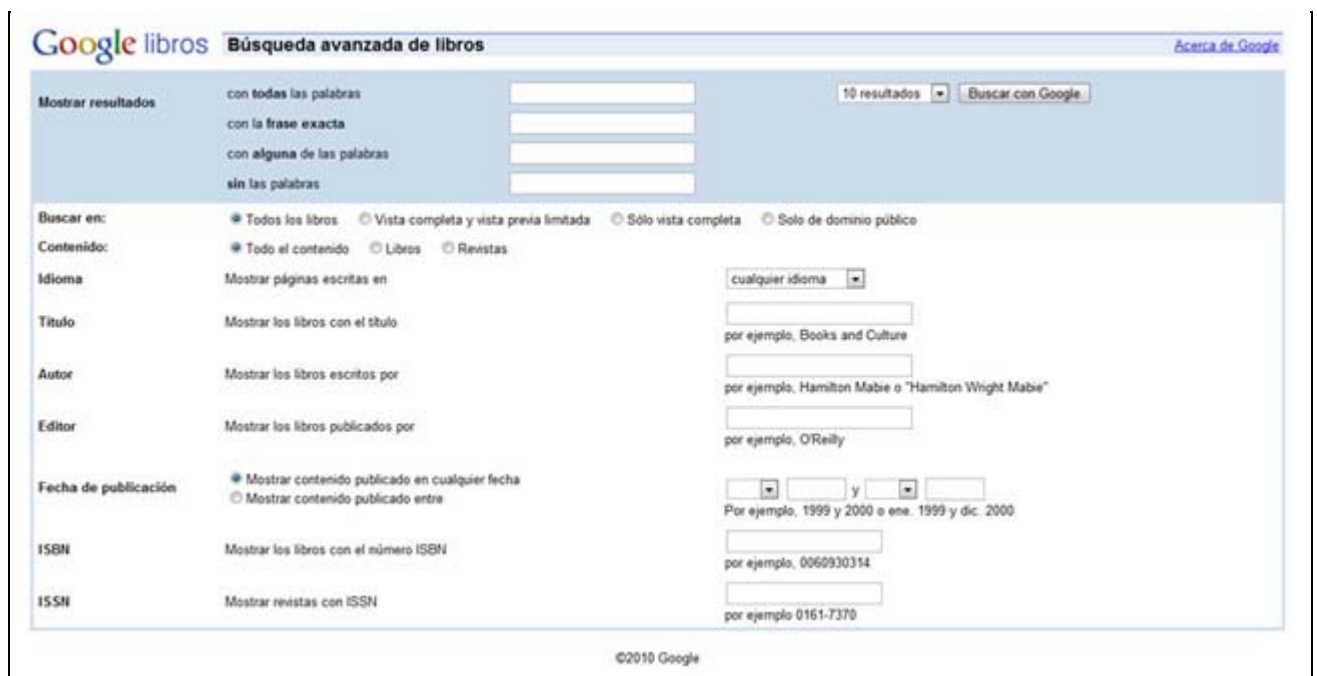

Figura 3. Opcions de cerca avançada

Un dels apartats més negatius és que han desaparegut algunes opcions que havien estat disponibles anteriorment, com la possibilitat d'exportar referències de forma automàtica a gestors de bases de dades en línia com RefWorks.

3.1 La pàgina general de resultats

Molt més interessants són les opcions de la pàgina de resultats i de visualització (que ja s'ha examinat en part anteriorment). La figura 4 n'il·lustra les opcions principals, les quals comentarem a continuació.

Figura 4. Vista parcial de la pàgina de resultats que destaca les opcions vinculades amb els títols recuperats

Com es pot veure en la il·lustració, d'una forma molt eficaç s'ofereixen un total de vuit informacions clau de cada obra:

1. Miniatura de la portada.
2. Títol i lloc on apareix la primera ocurrència de la paraula de cerca.
3. Autor, any i pàgines totals del llibre.
4. Dues línies del context on apareix la primera ocurrència de la paraula de cerca.
5. Tipus de vista disponible per al llibre. Fent clic a l'enllaç es va a aquesta vista.
6. Enllaç a una descripció de l'obra i informacions relacionades (s'examinarà després).
7. Enllaç per afegir el llibre a les llistes de referències que poden definir els usuaris, anomenades *prestateries* (es comentarà també més endavant).

8. Altres edicions de la mateixa obra.

3.2 Descripció general del llibre

L'enllaç "Sobre aquest llibre" de la pàgina de resultats condueix a una secció anomenada "Descripció general del llibre" que mereix ser considerada amb cert detall. La captura de pantalla següent mostra un exemple d'aquesta secció, els components o blocs principals de la qual es comenten a continuació.

2. Resum de l'obra. Inclou valoracions i un enllaç a la vista restringida del llibre.
3. Accés a les ressenyes i invitació per escriure'n una. Els enllaços a les ressenyes externes poden estar trencats.
4. Un núvol d'etiquetes (*tag cloud*) que mostra el contingut del llibre per mitjà dels termes més freqüents. El núvol és navegable.
5. Un grup de facsímils de pàgines del llibre.
6. Índex complet del llibre, també navegable.
7. Informació catalogràfica i d'altres edicions.

3.3 Cerca específica

Anomenem *cerca específica*, per diferenciar-la de la cerca general, la que permet buscar en el contingut de llibres concrets. En aquest cas, la pàgina de resultats indica el nombre de pàgines en què apareix la paraula clau, un fragment de cadascuna i un accés a una part de les pàgines en format complet quan el llibre s'ofereix en vista restringida (o totes i cadascuna quan s'ofereix en vista completa).

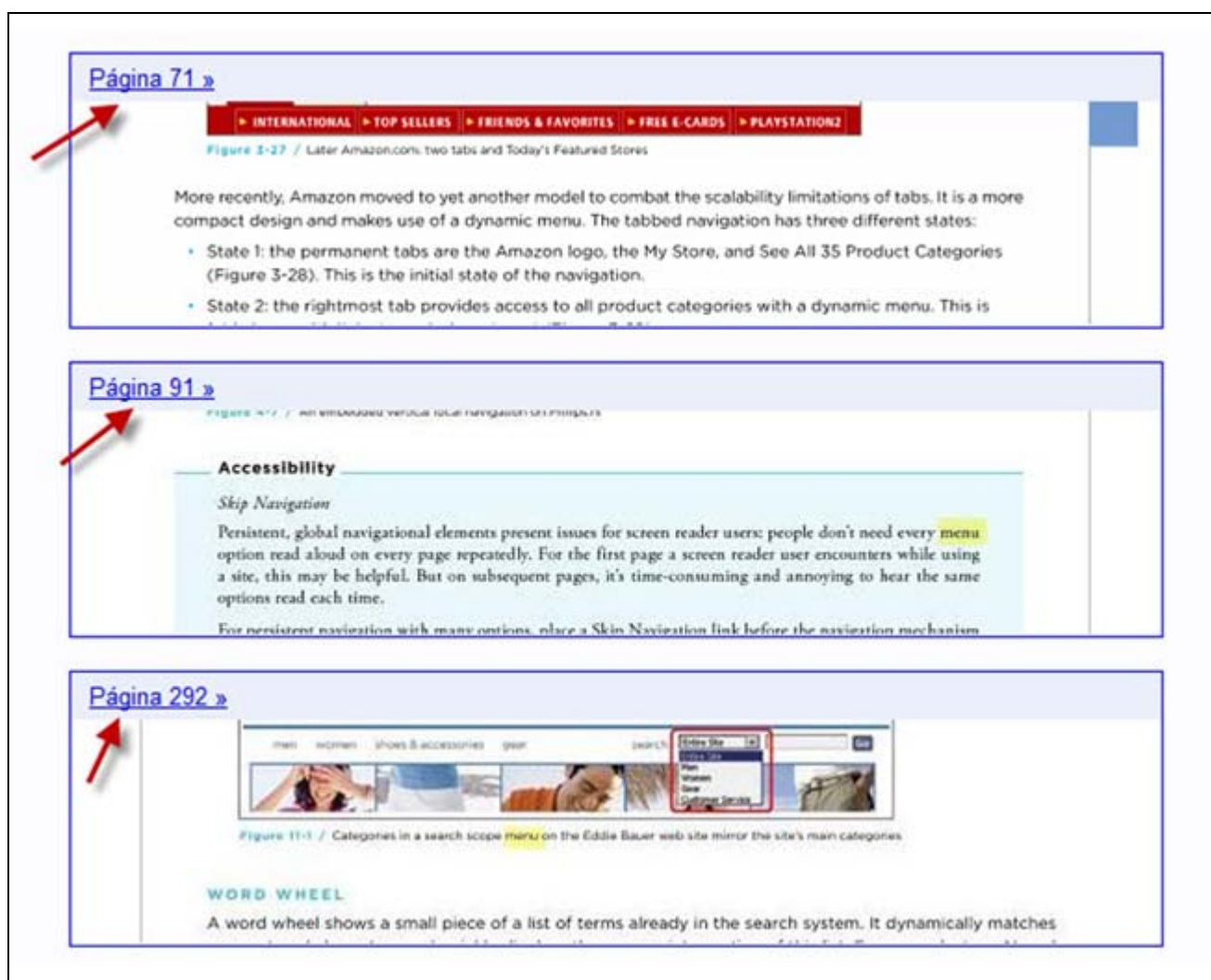

Figura 6. La pàgina de resultats de la recerca específica (contingut d'un llibre individual)

La figura anterior assenyala de quina manera la pàgina de resultats de la cerca específica mostra cada ocurrència dels termes de cerca en el seu context, a més de permetre l'accés a la pàgina completa, fins a un nombre determinat de pàgines en el cas de la vista restringida. Com que sol mostrar-se un 20 % del contingut en aquest tipus de vistes, és possible obtenir molta informació per aquesta via, ja que en un llibre de 200 pàgines, se'n poden arribar a veure fins a 40.

3.4 Altres funcions

Els usuaris registrats de *Google Books* poden utilitzar alguna funció addicional per organitzar els resultats. En concret, disposen de dues maneres de guardar enllaços a llibres: "La meva biblioteca" i les "Prestatgeries" (que també formen part de la primera). La diferència entre les dues consisteix en el fet que la primera té uns apartats predefinits ("Preferits", "Lectures actuals", "Per llegir", etc.), mentre que les "Prestatgeries" les defineix l'usuari (p. ex. per desenvolupar una classificació pròpia). "La meva biblioteca" funciona com una xarxa social ja que es pot fer pública i queda vinculada al perfil de l'usuari juntament amb els seus perfils en altres xarxes (si és el cas).

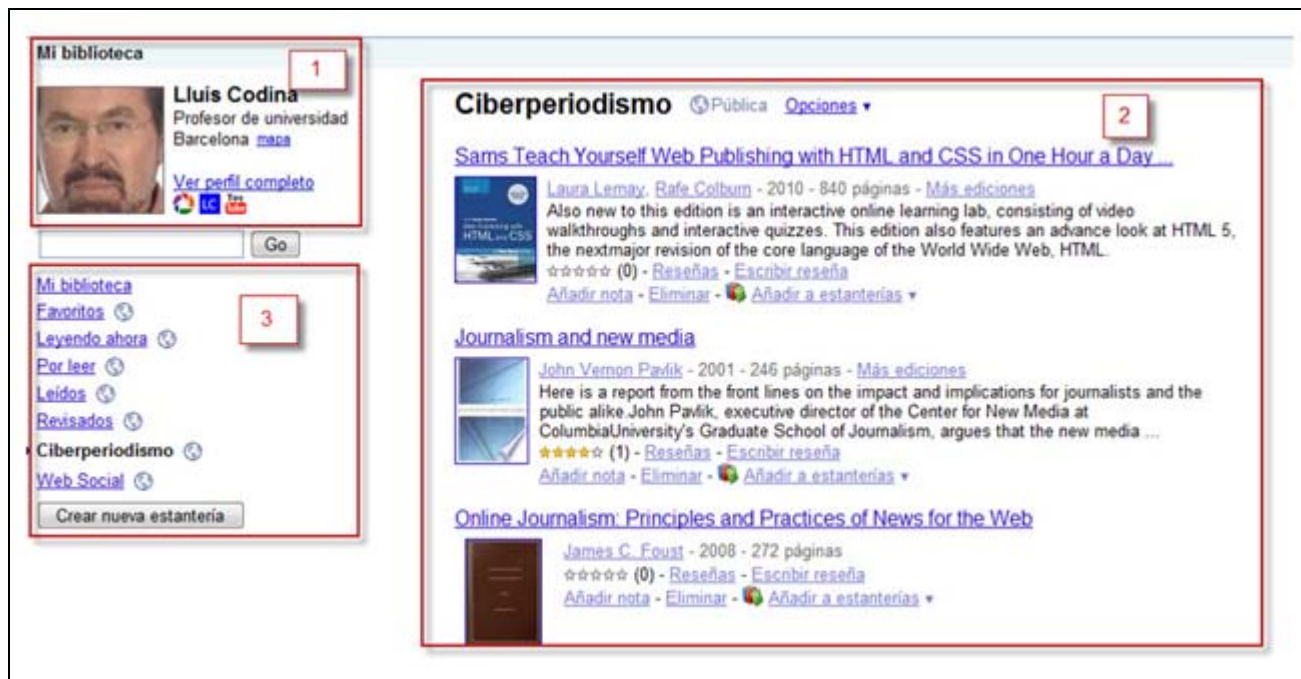

Figura 7. L'opció "La meva biblioteca"

Com es pot veure en la il·lustració, la biblioteca de l'usuari pot fer-se pública i quedar associada al seu perfil (1). A la part central (2), es veuen els llibres que l'usuari ha afegit a una de les seves prestatgeries. Finalment (3), es poden veure els altres apartats de "La meva biblioteca" i altres "Prestatgeries" d'aquest usuari. Aquesta prestació té diversos paral·lelismes amb [LibraryThing](#), una aplicació de web social per catalogar llibres (Moreno, 2009).

Finalment, *Google Books* ha afegit recentment a la pàgina principal una sèrie de cintes de visualització de llibres i revistes que es poden recórrer en horitzontal, així com una categorització temàtica a la barra de navegació a la dreta.

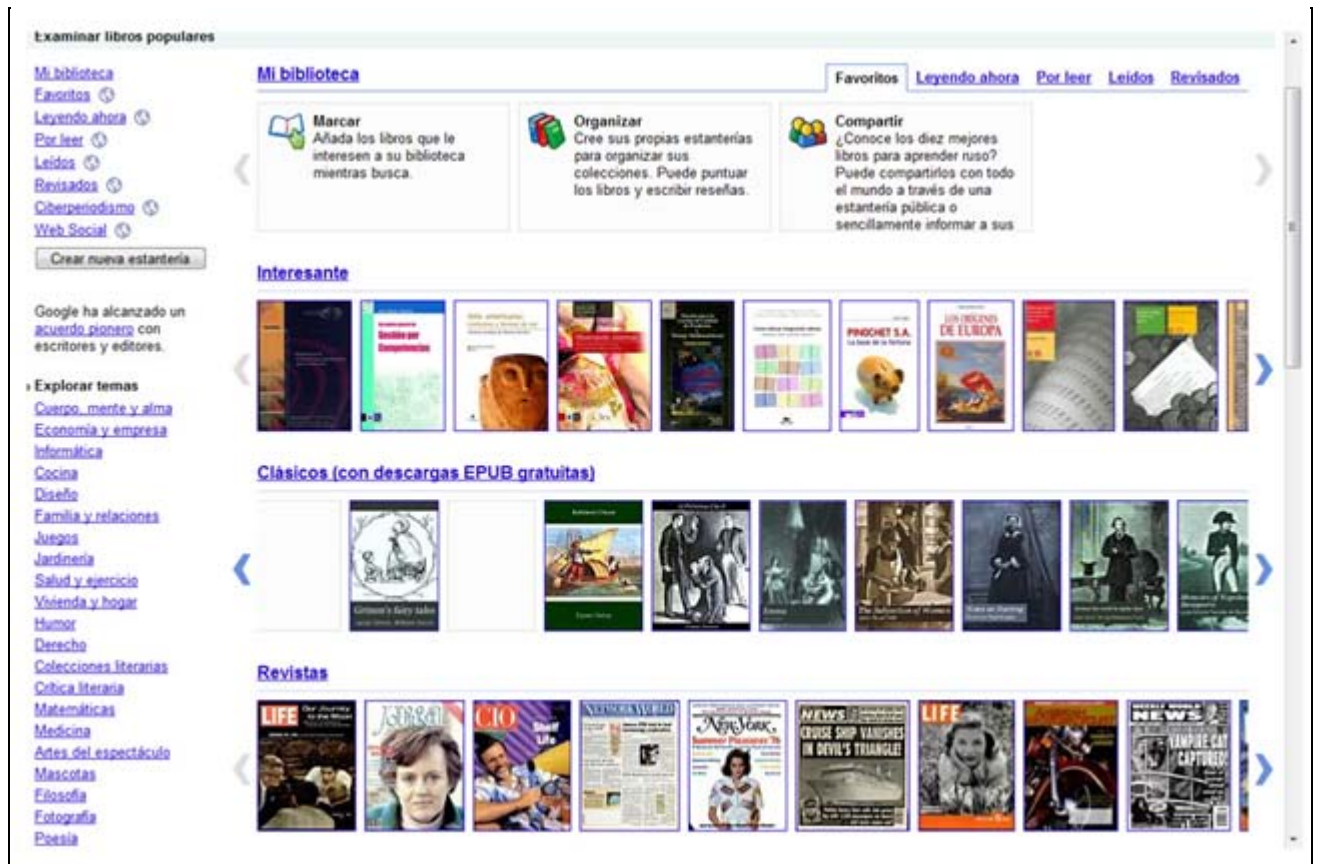

Figura 8. La nova pàgina principal de *Google Books* tal com la veu un usuari registrat (amb "La meua biblioteca" a la part superior)

4 Valoració tècnica

Abans de res cal destacar que posar el contingut de milions de llibres a disposició de tot el món atorga a *Google Books* un valor fonamental. Per tant, per dir-ho de la manera més directa i clara possible, són els ciutadans de tot el planeta els principals beneficiaris.

Tanmateix, com han destacat alguns crítics, una anàlisi detallada de les característiques i prestacions de *Google Books* ens mostra que actualment té diverses deficiències i limitacions tècniques, especialment, per al públic especialitzat i, singularment, per als investigadors. Ara bé, amb aquest tipus de limitacions passa el mateix que amb les crítiques que es feien quan van aparèixer els primers cercadors: són elements que s'han de considerar però no hi ha una alternativa real. En altres paraules: o es té un *Google Books* imperfecte o no es té res.

En concret, les crítiques que s'han fet a *Google Books* es refereixen fonamentalment a qüestions relacionades amb la catalogació (noms d'autor sense normalitzar, errors en la classificació temàtica, exemplars idèntics sense agrupar, etc.); i, en menor mesura, amb la qualitat de l'escaneig i la fiabilitat de l'OCR. Bearman (2006) i posteriorment Duguid (2007) van ser dels primers a exposar-les públicament.

Més recentment, Nunberg (2009), en el text "Google Book Search: a disaster for Scholars", les ha detallat amb concreció particular. Assenyala errors en els anys de publicació així com en la classificació temàtica dels llibres —divertits alguns— encara que en no ser un estudi sistemàtic no es pot conèixer el percentatge d'error. En qualsevol cas, segons ell, la poca qualitat de les metadades dificulta moltes consultes acadèmiques i demostra que l'extracció automàtica de metadades no és suficient per atendre les necessitats dels investigadors.

Són opinions a les quals Google replica descarregant les responsabilitats en els proveïdors (editors principalment), que facilitarien metadades errònies. Des del punt de vista tècnic, doncs, el nivell de desenvolupament del projecte si bé respon adequadament a les

necessitats d'un públic molt ampli, és possible que no sempre proporcioni la qualitat suficient per atendre demandes de caràcter molt especialitzat o de caràcter acadèmic.

L'enfocament del projecte aplicat per Google és similar al que va fer servir per al seu cercador (indexació automàtica dels continguts, extracció automàtica de metadades, accés a milions de documents, etc.). Això genera un nombre d'imprecisions, pèrdues d'informació, soroll, etc. superior a l'existent en sistemes que utilitzen alguna classe de catalogació manual juntament amb esquemes de classificació, llenguatges controlats, etc. Ara bé, tal com s'ha assenyalat abans, la indexació automàtica és l'única possibilitat, amb totes les imperfeccions, quan es tracta d'indexar el contingut de desenes de milers de milions de documents (en el cas dels cercadors) i de desenes o centenars de milions de llibres.

D'altra banda, moltes de les crítiques que es llancen contra *Google Books* tindran sentit quan hi hagi un projecte diferent però susceptible d'usos alternatius. Els catàlegs actuals de les biblioteques nacionals no proporcionen la possibilitat de consultar el contingut dels seus documents, ni tampoc no proporcionen funcions de navegació ni de lectura i, finalment, només es limiten (com sembla lògic) a la seva col·lecció.

5 El model de negoci actual i futur

Fins ara el model de negoci de *Google Books* estava basat, com passa a la resta de productes de l'empresa, en la publicitat. Exactament, en els anuncis que acompanyen alguns resultats.

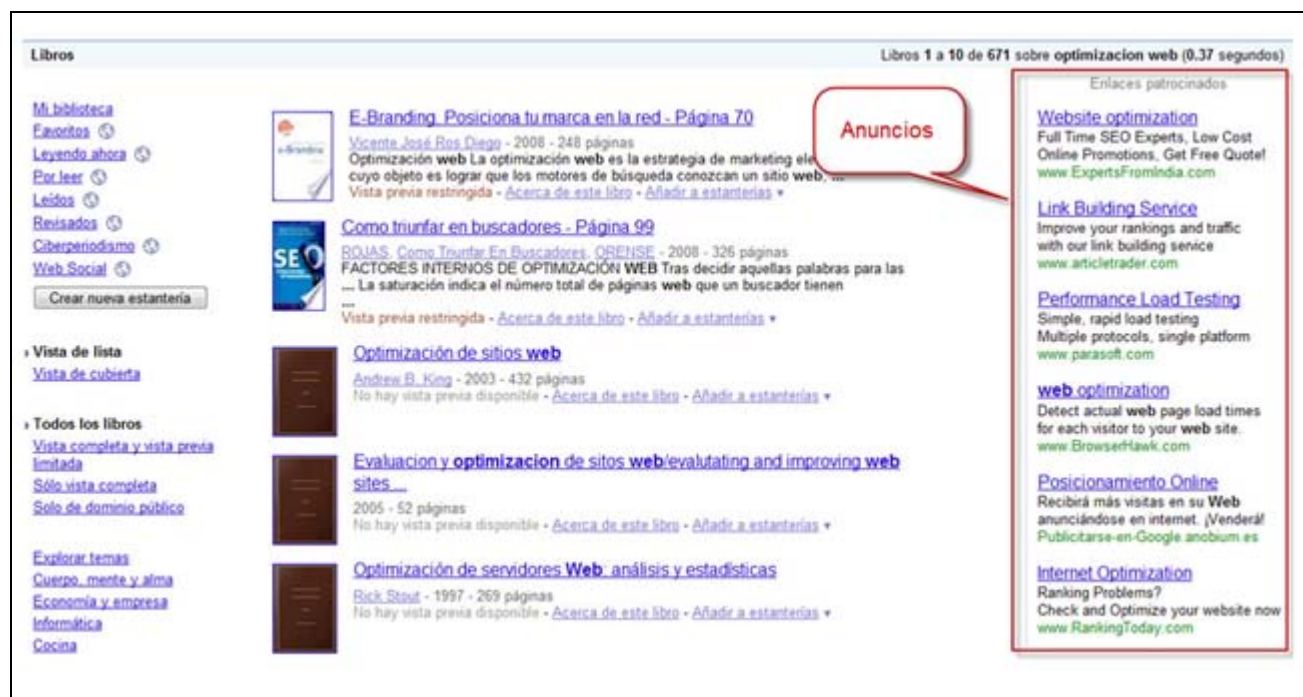

Figura 9. El model de negoci actual de *Google Books*: anuncis a la pàgina de resultats

Fins aquí tot normal a Google. De fet, s'estima que la publicitat constitueix el 97 % dels seus ingressos, uns ingressos no precisament petits (23.600 milions de dòlars el 2009). Ara bé, com se sap, els dos últims anys, i molt notablement des d'inicis de 2010, Google sembla haver desencadenat les ires de molta gent a tot el món i especialment a Europa; tot i que a Amèrica també ha fet alguns enemics importants, sobretot Microsoft, que veu amb alleujament com les queixes de certa opinió pública es dirigeixen ara contra Google.

La qüestió és que Google té diversos fronts judicials oberts, i que resumidament se centren en tres grans línies d'acusacions: en primer lloc, per motius de privacitat; en segon, per pràctiques monopolístiques; i, finalment, per vulneració de drets d'autor i propietat intel·lectual.

La tercera línia d'acusacions és la que està més relacionada amb *Google Books*, i en

particular amb el seu "Projecte per a Biblioteques", encara que en aquest cas també està esquixat en part per la línia 2 (pràctiques monopolístiques). Tot seguit s'examinen breument aquestes últimes ja que són les que estan relacionades amb aquest treball.

5.1 Cap a un monopoli en l'explotació dels continguts?

L'any 2008 Google va arribar a un gran acord amb les dues associacions d'editors i escriptors més importants dels Estats Units ([Association of American Publishers](#) i [The Authors Guild](#)) que, aparentment, obria la porta a un nou model de negoci (a part de la publicitat). A grans trets, aquest acord havia de permetre la venda de llibres a través de *Google Books*. No com fins ara, és a dir, no acudint a una llibreria en línia com Amazon, sinó adquirint el llibre directament a Google en format digital (PDF).

A partir de llavors, una coalició ([Open Book Alliance](#)), de la qual formen part Internet Archive, Microsoft, Amazon i Yahoo, entre d'altres, va interposar una demanda contra aquest acord. La qüestió és que, en aquests moments, l'acord està suspès en espera d'una resolució judicial que no sembla que hagi d'arribar abans de finals de 2010.

Per tant, hi ha de fet dos *Google Books*: l'actual i el que preveu l'acord, al qual anomenarem *Google Books* versió 2, que podria representar realment una transformació radical en el panorama dels llibres electrònics i de les biblioteques digitals.

A grans trets *Google Books* 2 funcionaria així: els llibres digitalitzats a través del "Projecte per a Biblioteques" que estiguessin descatalogats tornarien a ser accessibles i disposarien d'una nova vida digital. El fet de poder-los adquirir a través de *Google Books* aportaria, en teoria, beneficis a totes les parts: als editors i autors, que podrien obtenir ingressos d'obres descatalogades; als compradors, que deixarien de dependre de l'atzar per trobar obres descatalogades, a les biblioteques ja que podrien adquirir drets especials perquè els universitaris tinguessin accés a les col·leccions de *Google Books*, i a Google, és clar, que tindria una nova font d'ingressos diferent de la publicitat. Això no canviaria la situació actual dels llibres en distribució comercial, que també es podrien adquirir en format digital a través de *Google Books* i dels llibres de domini públic, que es podrien descarregar lliurement com fins ara.

L'acord entre Google i els editors i autors nord-americans també estableix que, de l'import abonat pel comprador, un 37 % aniria destinat a Google i un 63 % a l'editor o autor (segons qui en tingui els drets).

On són els problemes? Hi ha almenys dos grans arguments en contra d'aquest acord per part de l'Open Book Alliance: el primer es refereix als drets d'autor. Els opositors a l'acord al·leguen que no s'ha de permetre que *Google Books* digitalitzi massivament sense aclarir primer la situació de les obres, ja que això inclourà, amb gairebé tota seguretat, vulneracions als drets d'autor. Es podria dir que es tracta d'una acció preventiva.

La segona oposició és potser més greu, ja que es dirigeix al cor de l'acord amb els editors i autors, i es refereix al fet que l'acord estableix un sistema algorítmic per calcular el preu de les obres descatalogades, obres que, a la llarga serien, al seu torn, el nucli del negoci de *Google Books*. L'Open Book Alliance al·lega que això situaria *Google Books* en una posició monopolística, tant de quota de mercat (impedeix la presència d'altres empreses en la comercialització d'aquests milions de títols) com de fixació de preus.

Robert Darnton (2009), director de la biblioteca de la Harvard University, analitza amb detall les implicacions de l'acord, insistint en els perills de monopoli en l'explotació d'aquests títols. Reconeix el paper de Google i es lamenta que les administracions públiques no hagin sabut crear una gran biblioteca digital. Opina que la posició de les biblioteques ha de ser la defensa de la digitalització però que s'acompanyi d'accés obert real, ja que el monopoli és un dels grans obstacles a la difusió del coneixement.

5.2 Conseqüències per a l'accés al coneixement

És indubtable que *Google Books* 1 ja presta un servei extraordinari a l'accés al coneixement, i en aquest cas, el que es pot trobar en les pàgines de milions de llibres de tot el món. La visió del projecte de *Google Books* 2 sembla encara millor i en tot cas és més ambiciosa. L'impacte en l'accés universal al coneixement pot ser enormement positiu. És possible que la visió de *Google Books* 2 representi un abans i un després, exactament igual que el canvi que va representar el motor de cerca de Google o altres idees de l'empresa com Gmail en el correu electrònic o *Google Earth* en l'exploració geogràfica.

Per descomptat, s'han de prendre en consideració totes i cadascuna de les al·legacions que Google està rebent en els jutjats en diversos països, així com, molt concretament, les reclamacions presentades per un grup d'empreses davant la Unió Europea (algunes de vinculades amb Microsoft).

A més, és evident que han de ser molt ben vingudes totes les crítiques a les funcions actuals de *Google Books*, ja siguin des del punt de vista de les prestacions com a aplicació o des del punt de vista de les funcionals (o la manca) o des del punt de vista documental.

Però també cal considerar, d'una banda, el simple fet que cap empresa en tota la història del web ha fet tant per facilitar de manera real l'accés universal al coneixement als ciutadans de tot el planeta com Google. El seu monopoli de facto és el menys coercitiu del món. No hi ha un acte més llibèrrim que triar amb quin cercador obtenir informació. No hi ha absolutament cap barrera que impedeixi un usuari utilitzar Bing o utilitzar Yahoo en lloc de Google, excepte l'eficiència dels resultats, és clar.

En segon lloc, cal tenir present, i no hi ha cap dubte que així ho faran les diverses instàncies judicials, que alguns dels perseguïdors més persistents són empreses competidores (és el cas de Microsoft) que no han estat capaces d'esgarrapar quotes significatives a Google en el mercat de les cerques.

Finalment, s'insisteix en la conveniència i la necessitat que totes i cadascuna de les reclamacions solvents que té ara Google en diversos escenaris s'examinin de manera acurada tenint en consideració l'àmplia i legítima diversitat d'interessos dels autors i els editors, però també dels ciutadans en general i de la noble visió de l'accés universal a la cultura.

Per això, alguns ens preguntem si tot el projecte que representa *Google Books* ha de ser considerat només des del punt de vista dels interessos (legítics, és clar) d'autors i editors o també ha d'entrar en l'equació l'enorme significat de posar el contingut de milions de llibres, fins ara virtualment inaccessibles, a l'abast dels ciutadans de tot el planeta. Segurament hi ha espai per a l'acord entre les parts. Si no fos així, semblaria un gran fracàs.

Bibliografia

Abadal, Ernest; Codina, Lluís (2008). "La diversidad cultural en Google y los motores de búsqueda: una aproximación conceptual". *El profesional de la información*, vol. 17, nº 2, p. 191–198. <<http://eprints.rclis.org/archive/00013339/01/2008-epi-google.pdf>>. [Consulta: 10/04/2010].

Bailey, Charles W., Jr. (2010). *Google Books bibliography*. v. 6. Houston: Digital Scholarship. <<http://www.digital-scholarship.org/gbsb/gbsb.htm>>. [Consulta: 10/04/2010].

Bearman, David (2006). "Jean-Noël Jeanneney's critique of Google: private sector book digitization and digital library policy". *D-Lib magazine*, 12, no. 12. <<http://www.dlib.org/dlib/december06/bearman/12bearman.html>>. [Consulta: 10/04/2010].

[Clancy, Dan] (2010). "Google Book Search by the numbers". *Library journal*, 11 february 2010. <<http://www.libraryjournal.com/article/CA6718929.html>>. [Consulta: 10/04/2010].

Darnton, Robert (2009). "Google & the future of books". *The New York review of books*, 56, no. 20, p. 82–84. <<http://www.nybooks.com/articles/22281>>. [Consulta: 10/04/2010].

Dougherty, William C. (2010). "The Google Books Project: will it make libraries obsolete?". *The journal of academic librarianship*, 36, no. 1, p. 86–89.

Duguid, Paul (2007). "Inheritance and loss? a brief survey of Google Books". *First Monday*, 12, no. 8. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1972>>. [Consulta: 10/04/2010].

Google (2010). "History". <<http://books.google.com/intl/en/googlebooks/history.html>>. [Consulta: 10/04/2010].

Google (2010b). *Inside Google Books*. <<http://booksearch.blogspot.com/>>. [Consulta: 10/04/2010].

Jacsó, Péter (2008). "Amazon, Google Book Search, and Google Scholar". *Online*, 32, no. 2, p. 51–54.

Lackie, Robert J. (2008). "From Google Print to Google Book Search: the controversial initiative and its impact on other remarkable digitization projects". *The reference librarian*, 49, no. 1, p. 35–53.

Moreno Lanza, Ferran (2009). "LibraryThing: la catalogació a l'abast de tothom". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 22 (juny). <<http://www.ub.edu/bid/22/moreno.htm>>. [Consulta: 10/04/2010].

Nunberg, Geoffrey (2009). "Google's Book Search: a disaster for scholars". *The chronicle of higher education*, 31 August 2009. <http://chronicle.com/article/Googles-Book-Search-A/48245/?sid=at&utm_source=at&utm_medium=en>. [Consulta: 10/04/2010].

Samuelson, Pamela (2010). "Google Book Search and the future of books in cyberspace". *Social Science Research Network*, 13 January 2010. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1535067>. [Consulta: 10/04/2010].

Data de recepció: 15/03/2010. Data d'acceptació: 05/05/2010.

Notes

¹ Les dades procedeixen del blog oficial de *Google Books*: <<http://booksearch.blogspot.com/>>.

² Podeu consultar la llista completa de revistes a: <http://books.google.com/books?as_pt=MAGAZINES&rview=1>.

